

ΕΡΜΗΣ Ο ΛΟΓΙΟΣ.

Μαΐου ιε.

ΙΟ

1817.

ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΕΣ.

Περὶ τῶν παλιμψήσεων χειρογράφων, καὶ περὶ
τινῶν νεωτάτων ἀνακαλύψεων.

(Ἐκ τῆς Bibliothéque Universelle, ἐκδομένης ἐν Γενεύῃ. 1816.

Τόμ. Γ΄.)

Ἀπὸ τῆς εὐρέσεως τῆς τυπογραφίας δὲν ἔπαυσαν οἱ σοφοὶ νὰ ἀνερευνῶσι τὰς βιβλιοθήκας, διὰ νὰ κοινοποιῶσι τὰ ὅσα ἦσαν ἀνέκδοτα· ἐρυσάθησαν καὶ φιλολογικαὶ ἐταιρεῖαι ἐπὶ σκοπῷ νὰ γνωστοποιήσωσι τὰ χειρόγραφα, καὶ ἐπλήθυναν τόσον αἱ ἔρευναι, ὥστε θεωρεῖται ὡς σπάνιον τι συμβεβηκὸς ἢ εὐρεσίς τινὺς συγγράμματος, ὡς καὶ λειψάνου τινὸς συγγραφέως τῆς ἀρχαιότητος. Αἱ μεγάλαι ὁμῶς βιβλιοθήκαι ἐντελῶς ἀκόμη δὲν ἐγνωρίσθησαν, καὶ τὰ ἐν αὐταῖς ἐτι κρυπτόμενα δύνανται νὰ διεγείρῃσι τὸν ζῆλον καὶ τὴν ἐλπίδα. Αἱ εὐρέσεις, περὶ τῶν ὁποίων θέλω ὁμιλῆσαι κατωτέρω, καὶ τὰς ὁποίας ἔκαμεν ἓνας καὶ μόνος ἄνθρωπος εἰς τὴν περίφημον Ἀμβροσιανὴν βιβλιοθήκην τῶν Μεδιολάνων, μᾶς παραθαβρύνουσιν ἱκανῶς εἰς τὰς ἐλπίδας μας, καὶ φαίνονται ὅτι μᾶς ἐνθυμίζουσι τοὺς χρόνους, καθ' οὓς ἐγίνοντο μεγάλαι εὐρέσεις, διότι τὰ πάντα ἦσαν εὐρετέα.

Τὰ αἷτια, διὰ τὰ ὅποια ἐχάσαμεν τόσα συγγράμματα τῶν ἀρχαίων, εἶναι πολλά. Οἱ πόλεμοι, αἱ πυρκαϊαὶ (*), τὰ μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς Ῥωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας δεινὰ ἐξωλόθρευσαν πολλὰ βιβλία, καὶ πρὸ πάντων ἐγιναν αἷτια τῆς παραμελήσεως αὐτῶν. Εἰς τὰ γενικὰ ταῦτα αἷτια ἐμπορεῖτις νὰ προσθέσῃ καὶ πολλὰ μερικά. Ἡ δεισιδαιμονία

(*) Γαλλὴν. Ὑπομν. Α'. περὶ φύσεως ἀνθρώπων σελ. 4. Τόμ. Ε'. ἐκδ. Βασιλ.

ισχυραὶ οὐτε τόσον σκανδαλοποιοί, καθὼς τοῦτου τὸν χρόνον.

Ἐν χωρίῳ τῶν νέων λειψάνων εἶναι κατὰ τὸ παρὸν ἡ πλέον ἀρχαία μαρτυρία περὶ τῆς ἐκ τῆς Ἀφρικῆς καταγωγῆς τῶν λαῶν τῆς Σαρδινίας. Ὁ Κικέρων βεβαιώνει εἰς αὐτὸ τὸ χωρίον, ὅτι ἐν μίγμα Καρχηδονίων καὶ Ἀφρικανῶν, ἐξωσμένων ἀπὸ τὴν Καρχιδόνα, ἐκατοίκησεν εἰς τὴν νῆσον ταύτην, καὶ ἐξάβη ἡ καταγωγή τῶν Σαρδινίων.

Κατὰ τὰ μικρὰ λείψανα, ἀναφερόμενα παρὰ τοῦ Πρισκιανοῦ, ὁ Σιγόνιος καὶ ἄλλοι ὑπομνηματίζαι τοῦ Κικέρωνος ἐξοχάσθησαν ὅτι ὁ Σκαῦρος ἐγκαλέσθη, διότι ἐπλάνησεν ἢ ἠθέλησε νὰ πλανήσῃ τὴν γυναῖκα τινὸς ὀνομαζομένου Ἀρεως (Aris). Τὰ νέα λείψανα ἀποδείχνουσιν ἐξ ἐναντίας, ὅτι ὁ Κικέρων ἐδιηγείτο τὰ ἁμαρτήματα δύο ἀνθρώπων τῆς ἐν Σαρδινίᾳ πόλεως Νόρας (Nora). Ἐζητοῦσε δὲ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ὁ Ἄρις, ὃς τις ἦτον εἰς ἐκ τῶν παρὰ τοῦ Τριαρίου εὐρεθέντων μαρτύρων, εἶχεν ἐνεργήσει τὸν θάνατον τῆς γυναικὸς του, ἡ ὁποία ἦτο γραῖα καὶ ἄσχημος, διὰ νὰ νυμφευθῇ τὴν μητέρα τοῦ Βοσάριδος (Bostaris), ὅς τις καὶ αὐτός, ἀναμφιδόλως ὦν ἐμπόδιον εἰς τοῦτο τὸ συζύγιον, ἐγίνετο θῦμα τῆς σκληρότητος τῆς μητρός του. Ὁ Κικέρων ἀποδείχνει ἐκ τούτου, ὅποιοι εἶναι οἱ μάρτυρες, οἵτινες κατηγοροῦσι τὸν πελάτην του.

Ἐξεύρομεν ὅτι ἡ κρίσις τοῦ Κάτωνος καὶ τοῦ κριτηρίου τῶν κακώσεων ἐγένετο ὑπὲρ τοῦ Σκαύρου, καὶ ὅτι αὐτὸς εἶχε χάριν τῆς εὐτυχοῦς αὐτῆς ἐκβάσεως εἰς τὴν εὐγλωττίαν τοῦ Κικέρωνος (*). Ἐξεύρομεν ὁμῶς καὶ ἐκ τῆς παρὰ Ἀσκανίου συγγραφείσης ὑποθέσεως ὅτι ὁ Σκαῦρος διὰ τὸ ἐν Σαρδινίᾳ πολίτευμά του ἦτον ἀξιοκατάκριτος, ἀνὸς ὑπεύθυνος.

Ἦτο χρεῖα περισσοτέρας ἀκόμῃ αὐστηρότητος, ἂν, ὥς διηγεῖται ὁ Βαλέριος Μάξιμος, ὁ ἀντίδικός του, φέρων ἐναντίον αὐτοῦ ἑκατὸν εἴκοσι μάρτυρας, τὸν ἐπροκαλοῦσε νὰ φέρῃ, ἂν ἠμπορῇ, εἰς ὅλην τὴν Σαρδινίαν ἄλλους τόσους ἀνθρώπους, ἐκ τῶν ὁποίων δὲν ἔλαβε τίποτε (**).

Μὲ τὸ κείμενον τοῦ ὑπὲρ Σκαύρου λόγου εὐρίσκονται

(*) Cicer. ad quint III. 1.

(**) Valer. Maxim. VIII. 1. 10.

καίτινα σχόλια παλαιὰ ἐκ δύο διαφόρων χειρῶν. Ὁ κύριος Μάιος δὲν ἀποφασίζει τίποτε περὶ τοῦ συγγραφέως αὐτῶν, ἀλλὰ φαίνεται ὅτι κλίνει εἰς τὸ νὰ τὰ νομίζει σχόλια τοῦ Ἀσκονίου.

Λόγος ὑπὲρ Τουλλίου. Μεταξὺ τῶν ὀλίγων φράσεων τῆς συνηγορίας ταύτης, αἱ ὁποῖαι διεσωθήσαν παρὰ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων, ἐκ τῶν παρὰ Οὐίκτηρίνου καὶ Μαρτιανοῦ Καπέλλα ἀναφερομένων χωρίων μαθάνομεν, ὅτι ἦτον ὁ λόγος περί τινος βίας γενομένης παρὰ τῶν σκλάβων τοῦ Π. Φαβίου ἐναντίου τοῦ Τουλλίου. Τὰ νέα λείψανα ἐξηγουῦσι καλῆτερα τὰ πράγματα, φέροντα ἐν μέρος τοῦ προομίου τοῦ λόγου, καὶ ὁλόκληρον σχεδὸν τὴν ἐκθεσιν τοῦ πράγματος. Ὁ λόγος εἶναι περὶ ἀγροῦ τινος, κτήματος τοῦ Τουλλίου πλησίον τοῦ Θουρίου (Thurium) (*). Ἐπειδὴ ἀγόρασεν ὁ Φάβιος ἐκεῖ πλησίον ἓνα ἀγρὸν, ὑπέβηκε νὰ πικαιοποιηθῇ ἐν μέρος γῆς, ὀνομαζόμενου Ποπουλιάνᾳ (**), τὸ ὁποῖον ἀνήκεν εἰς τὸν Τουλλίον. Μετὰ τινος λογοτριβᾶς μεταξὺ τῶν κυρίων, οἱ ἄνθρωποι τοῦ Φαβίου ἐφώρμισαν διὰ νυκτὸς ἐναντίου τῶν ἀνθρώπων τοῦ Τουλλίου, ἐπλήρωσαν πολλοὺς ἐξ αὐτῶν, καὶ ἔφεραν ἄνω κάτω καὶ τὸ μέρος ἐκεῖνο τῆς γῆς, καὶ τὴν ἐν αὐτῇ περιεχομένην κατοικοίαν.

Ἡ κρίσις αὕτη ἐγίνετο ἐνώπιον κριτῶν, ὀνομαζομένων *Recuperatores*· οὗτοι ἦσαν ἐπίτροποι ἀπεσταλμένοι (*Délégues*) παρὰ τοῦ Ἐπάρχου, ὅταν ἐτύχαιναν τοιαῦται δυναστεῖαι ἢ ὕβρεις μεταξὺ ιδιωτῶν, διὰ νὰ ἐκτιμῶσι τὴν ζημίαν καὶ νὰ ὑποχρεώσωσι τὸν πταίστην νὰ πληρώσῃ τὸ διαρισμένον ἀπὸ τοὺς νόμους. Ἐκ τούτου τοῦ λειψάνου τοῦ Κικέρωνος μαθαίνομεν, ὅτι ὁ τρόπος οὗτος τοῦ κρίνειν εἶχε

(*) In agro Thyrimo. Τὸ χωρίον τοῦτο διεσώθη παρὰ τοῦ Κουίντιλλιανοῦ. Πολλὰ χειρόγραφα καὶ πολλαὶ ἐκδόσεις φέρουσι τὸ in agro Tigurino· ἀλλ' ἄλλα χειρόγραφα τὸ in agro Thurino, ἀνάγνωσις ἐπικυρουμένη ἐκ τῆς ἐξέσεως τοῦ κυρίου Μάιου· ἴδε τὴν σημείωσίν του 2, σελ. 27, καὶ τὴν ἀξιόλογον ἐκδοσιν τοῦ Κουίντιλλιανοῦ παρὰ Spalding IV, 2. Τόμ. β. σελ. 137.

(**) Centuria Populiana. Centuria ἦτο μία μοῖρα γῆς ἐξ 100 ἢ 200 Jugera (πλέθρων). Varr. de Re Rust. I. 10. — Columell. de R. R. V. I.

συζητῇ ἀπὸ τὸν Ἐπαρχὸν Μ. Λούκουλλον, ἀδελφὸν τοῦ Α. Λουκουλλου. Ἄγνωστος εἶναι ἡ ἔκδοσις ταύτης τῆς δίκης, οὔτε ἔχομεν καλλιτέρας εἰδήσεις περὶ τοῦ πελάτου τοῦ Κικέρωνος. Οἱ Σιγόνιος ἐσοχάσθη, ὅτι ἦτον ὁ λόγος περὶ Μ. Τουλίου Δεκούλα τοῦ χρηματίσαντος Ὑπάτου ἐν ἔτει τῆς Ῥώμης 672· ἀλλὰ τοῦτο εἶναι ἀνίσχυρος εἰκατία. Βλέπουμεν, ὅτι ὁ Φάβιος εἶχε συνηγορόν του τὸν Α. Κουίντιον, τοῦ ὁποίου τὸ εἶδος τῆς ῥητορικῆς μέμφεται ὁ Κικέρων εἰς ἄλλο τι σύγγραμμα (*), καὶ ὁ ὁποῖος ἔγινε πολὺ ἀξιοκατακριτέρος συνηγορῶν τὸν Ὀππιανικὸν (Oppianicus) εἰς τὴν φρικτὴν δίκην, τὴν παρὰ τοῦ Κλουεντίου ὑπερασπιζομένην.

Λόγος ὑπὲρ Φλάκκου. Εἰς τὸ χειρόγραφον τῆς Ἀμβροσιανῆς κτῆρεν ὁ κύριος Μάϊος ἐν ἀνέκδοτον λείψανον τῆς ὑπὲρ Α. Φλάκκου συνηγορίας, ἐγκαλεσθέντος ἔγκλημα κακώσεως. Οἱ λόγος οὗτος ἔχει εἰς τὰς προηγουμένας ἐκδόσεις δύο κενοὺς τόπους, ἐξ ὧν ὁ εἷς εὐρίσκεται περὶ τὰ τέλη τοῦ β'. κεφ., ὁ ἄλλος μετὰ τὸ Η'. κεφ. Τὸ νέον λείψανον φαίνεται εἰς τὸν κύριον Μάϊον ὅτι δύναται νὰ ἀναπληρώσῃ μέρος τῆς πρώτης ἐλλείψεως, καὶ νὰ ἀποπλῶσῃ τὴν συνέχειαν μετὰ τὸ γ'. κεφ.

Τέλος πάντων τὸ αὐτὸ χειρόγραφον περιεῖχεν ἀκόμη τὸν ὑπὲρ Καιλίου (Coelius) λόγον, ἐκ τοῦ ὁποίου ἀπέσπασεν ὁ κύριος Μάϊος διαφόρους γραφὰς τοῦ κειμένου. Οἱ μικροὶ οὗτος τόμος ἔχει εἰς τὰ τέλη ἕνα πίνακα χαραγμένον, ὃς τις σώζει τινὰς εἰχους τοῦ ὑπὲρ Σκαύρου λόγου καὶ τῶν εἰς αὐτὸν σχολίων. Εἰς τὸ παράδειγμα (specimen) τοῦτο βλέπει τις τοὺς εἰχους τοῦ Σεδουλίου, οἵτινες σκεπάζουσι τὸ κείμενον τοῦ Κικέρωνος, σδύνοντές το.

(Ἡ συνέχεια ἀκολουθεῖ.)

Σ ύ μ μ ι κ τ ο ι Ε ἰ δ ῆ σ ε ι ς .

Ὁ ἐν Ἰασίῳ τῆς Μολδαυίας ἐλλόγιμος ἡμῶν φίλος κύριος Μανουὴλ Βερνάρδος Κρῆς, ἐπιστάτης τῆς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ πρότινων χρόνων συσθεσίσης Ἑλληνικῆς Τυπογρα-

(*) Brut. 62.

φίας, ἐκοίνωσε πρὸς ἡμᾶς τὰ ἀκόλουθα, τὰ ὁπύια, ὡς ἄξια καὶ τῆς περιεργείας τῶν ἀναγνῶστων τῆς ἡμετέρας ἐφημερίδος, κηρύττονται καὶ εἰς τὸ Κοινόν :

Ἴσον τοῦ πρὸς τὸν ἐκλαμπρότατον Μπεγζαδὲ Σκαρλάτου Γκίκαν Πατριαρχικοῦ πρώτου γράμματος, περὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Λεξικοῦ.

Κύριλλος ἐλέω Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικός Πατριάρχης.

Ἐκλαμπρότατε καὶ περίδλεπτε Μπεγζαδὲ κύριε Σκαρλάτε Γκίκα, ὁ ἐν Ἰασίῳ τῆς Μολδαβίας, ἡ ἐμῇ ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ λίαν ἀγαπητὴ καὶ περισπούδαζε τὴν περίδλεπτον αὐτῆς Ἐκλαμπρότητα ψυχῆς ἐκ μέσης εὐχόμενοι, καὶ πατρικῶς ἀσπαζόμενοι ἡδιστα προσαγορεύομεν. Ὅσῃν ἡ περίδλεπτος αὐτῆς Ἐκλαμπρότης τὴν φιλογένειαν ἐπιδείκνυται, καὶ οἷαν τοῖς φιλολόγοις ἐπιδαφιλεύεται τὴν προσασίαν, καὶ ἐξ ἄλλων μὲν εὐδὴλον πολλῶν, οὐχ ἥττον δὲ καὶ ἐκ τοῦ εἰς φῶς ἡδὴ προκύπτοντος Λεξικοῦ, τοῦ Κιβωτοῦς ἔπιγραφομένου. Πρώτη γάρ, ὡς μανθάνομεν, ὑπέμνησέ τε καὶ διηρμήνευσε τὴν συγκρότησιν τούτου, καὶ τὴν ἀναπηγάζουσιν ἐξ αὐτοῦ μεγίστην ὅσῃν τοῖς ἀπανταχοῦ τὸν Ἕλληνα λόγον διδάσκουσί τε καὶ ἐπαΐουσιν ὁμογενέσιν ὠφέλειαν. Ἀλλὰ τὸ μὲν ἥνυσαι, συνάρσει Θεοῦ, καὶ τέλους ἡζήσεται μείζονος, ἡ κατὰ τὰς κοινὰς ἀπάντων ἐλπίδας, πρόκειται δὲ ἡ ἐν τύποις αὐτοῦ ἐκδοσις, ἣν ἡ ἐν τῷ Κουρουτζεσμὲ κοινὴ τοῦ γένους σχολὴ διεπράξατο ἂν ἐξ ἰδίων, εἴγε μὴ ταῖς περὶ τὴν συνεράνισιν καὶ συγκρότησιν ἐφ' ὅλην δεκαετίαν ὑπερμέτροις δαπάναις ἐπεβαρύνετο. Νῦν δὲ ἐξ ἐκείνων καὶ τῶν τεταγμένων ἀφύκτων ἐξόδων ἐπιπροσθουμένης αὐτῆς, ἀναγκαῖα καὶ ἀπαραίτητος ἔδοξεν ἡ παρὰ τῶν ἐκασταχόσε φιλομούσων ὁμογενῶν συνδρομὴ πρὸς τὴν εὐχερεσάτην ἐκδοσιν τῶν δύο χιλιάδων σωμάτων, οὗ χάριν καὶ ἡ περικλεισμένη ἐξεδόθη Προκήρυξις. Καίτοι γοῦν μηδεμίας οὔσης ἀμφιβολίας, ὡς ἡ περίδλεπτος αὐτῆς Ἐκλαμπρότης διὰ τε τοῦ ζήλου τὸ ἐξοχόν, καὶ τὴν κλειζουσάν αὐτὴν πολύκροτον ἀγλαίαν τῶν λόγων, γενναίαν καὶ αὐτεπάγγελτον ἐπιδείξει τὴν συνδρομὴν, ἔμπης ἡ μετριότης ἡμῶν, τὸ δίκαιον ὄφλημα καταβάλλουσα τῆς περὶ τοῦτο ἐξαιρέτου Ἐκκλησιαστικῆς

προνοίας, γράφουσα διὰ τοῦ παρόντος, ἐπιδαφιλεύεται πρῶτον τὰς ἐκ βαθέων καρδίας Ἐκκλησιαστικὰς εὐλογίας καὶ εὐχὰς τῇ περιδλέπτῳ αὐτῇς Ἐκλαμπρότητι, εἰς οὕτως ἀξιοῖ ἀοιςάκτως αὐτήν, ὅπως, φιλοτιμότερον διατεθῆσα, οὐ μόνον τῇ πανεκλάμπρῳ καὶ πρωτενοῦσῃ σειρᾷ τῶν περὶ τὴν ἔκδυσιν τῆς Κιβωτοῦ συνδρομητῶν ποιήσεται ἑαυτὴν ἐναριθμῶν, ἀλλὰ καὶ ἄλλους τῷ γενναίῳ αὐτῆς ὑποδείγματι ἀξιολόγους καταστήσει συνδρομητάς, καὶ εἰς ἀμιλλαν ἀγαθὴν προκαλέσεται τρόποις, οἷς οἶδε, παριζῶσα, ὃν τρόπον τότε διὰ τῶν προτρεπτικῶν αὐτῆς περὶ τὴν ἐναρξιν λόγων, οὕτω καὶ ἤδη διὰ τῶν πραγματικῶν ἐνδείξεων τὴν πρὸς τὸ μέγα τοῦτο Λεξικὸν μεγίστην ὑπόληψιν αὐτῆς, καὶ ἀξιοχρεῶν περιποίησιν, καὶ τὸν πρὸς ἐπίδοσιν τῶν ὁμογενῶν ὑπερέβηλυντα πόθον. Ταῦτα ἐπὶ τοσοῦτον ὥς ἐν ὑπομνήσει καὶ νύξει μικρᾷ, αὖν τὴν αἰσίαν ἀποπεράτωσιν ἐν ἀγαλλιάσει καρδίας περιμένομεν ἰδεῖν διὰ πανεκλάμπρου αὐτῆς ἤκου· ἐμφαντορικοῦ πρὸ τῶν ἄλλων τῆς πολυεύκτου ἡμῖν ἀγαθῆς αὐτῆς ὑγιείας, ἧς καὶ τὰ πανέκλαμπρα ἔτη εἶεν Θεόθεν ὅτι πλεῖστα, πανευκλεέστατα, καὶ πανευδαιμονέστατα.

μωιέ Ἰουνίου ι.

ὁ Κωνσταντινουπόλεως κατὰ πνεῦμα πατὴρ, καὶ ἐν Χριστῷ εὐχέτης διάπυρος.

Ὑποσημείωσις ἰδιόχειρος τοῦ Πατριάρχου.

„Ταῦτ' ἐστὶν ἵππον εἰς πεδίον ἀφίεσθαι, καὶ τὴν περίελεπτον αὐτῆς Ἐκλαμπρότητα περὶ τὰ τοιαῦτα κοινωφελῆ τῶν σπουδασμάτων παρακαλεῖν, πολλῶν δὲ πλέον ἀσυγκρίτως καὶ κατ' ἐξαίρετον εἰς τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος, οὗ ἕνεκα καὶ πόλλ' ἐμόγησε, καὶ προὔτρεψε, καὶ συνήργησε, καὶ ἔχει μναμφιβολίως ὡς τοὺς φιλοκάλους εἰκός, καὶ ἐλπίζομεν πεποιθότως τὴν Ἐκλαμπρον συνδρομὴν τῆς πρακτικῆς τε ἅμα καὶ λεκτικῆς. Ἄν ἐπινεύσῃ δὲ ἡ καλοκαγαθία τῆς νὰ περικοσμήσῃ τὴν ἔκδυσιν καὶ μὲ ἐπιγράμματά της ζωμύλα καὶ εὐμαθῆ ἀρμόζοντα, καὶ τοῦτο προσθήκῃ χάριτος, καὶ κλέους λογισθήσεται περιουσία.“

Ἐπιστολὴ παραγγελτικὴ τοῦ Παναγιωτάτου καὶ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Κυρίου Κυρίου Κυρίλλου πρὸς τὸν ἐλλογιμώτατον κυρίον Δουκᾶν Θεοδώρου Λιβανόν, ἵνα ἀπέλ-

θη πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ πατριώτας Σεριφίους πρὸς διδασκαλίαν τῆς Ἑλληνικῆς φωνῆς:

Λογιώτατε κύριε Λουκᾶ Θεοδώρου, ὁ ἐκ τῆς νήσου Σε-
ρίφου ὁρμώμενος, καὶ διατρίβων ἐν Ἰασίῳ, τέκνον ἐν Κυρίῳ
ἀγαπητὸν τῆς ἡμῶν μετριότητος. Ἐκ τοῦ σελλομένου σοι
κοινῷ γράμματος τῶν πατριωτῶν σου, πληροφορεῖσαι τὴν
ἐν τῇ πατρίδι σου εὐτυχῶς καταρβωθείσαν σύσασιν ἐνὸς
κοινῷ φροντιστηρίου, πρὸς ὠφέλειαν καὶ ἐπίδοσιν τῆς ἐγ-
κατοίκου φιλομαθοῦς νεολαίας, καὶ ὅτι εἰ ἀγαθοὶ καὶ ἀ-
ξιάπαινοι οὗτοι πατριῶταί σου ζητοῦσι μὲ θερμὰς παρακλή-
σεις τῶν νὰ ἐπισήσωσι τὴν λογιότητά σου διδασκαλον εἰς τὸ
ἀρτισύστατον αὐτὸ κοινὸν φροντιστήριον. Ἐπεὶ δὲ συγχρόνως
ἐγένετο ἐνθερμος παράκλησις καὶ πρὸς ἡμᾶς διὰ νὰ σοὶ γρά-
ψωμεν πατρικῶς, καὶ νὰ διεγείρωμεν τὴν ἀξιόχρεων προθυ-
μίαν σου καὶ ὑπακοὴν εἰς τὴν κοινὴν αὐτῶν πρόσκλησιν,
διὰ τοῦτο, γράφοντες διὰ τῆς παρούσης Πατριαρχικῆς ἡμῶν
ἐπιστολῆς, ἐντελλόμεθα, καὶ παραγγέλλομεν σοι, ὥπως ἐν
χαρᾷ καὶ ἀγαλλιάσει καρδίας ἀποδεξάμενος τὴν κοινὴν τῆς
πατρίδος σου φωνὴν, κινήσης ἀμέσως, καὶ ἀπελθὼν ἀναλάβῃς
τὴν διδασκαλικὴν προσασίαν τῆς ἐμπιστευομένης σοι ἐκείνης
Σχολῆς, ἐνδεικνύμενος μὲ τὴν ὀλοπρόθυμον καὶ φιλόπονον
σπουδὴν σου καὶ ἐπιμέλειαν τὸν ὀφειλετικὸν ὑπὲρ τῆς πα-
τρίδος σου ζῆλον, καὶ τὸν ἀξιόχρεων πόθον ὑπὲρ τῆς κοινῆς
ὠφελείας τῶν ἔρωτι μαθήσεως καὶ παιδείας τετρωμένων πα-
τριωτῶν σου, διὰ νὰ καταστήσῃς τοιοῦτοτρόπως καὶ αὐτοὺς
διὰ βίου εὐγνώμονας καὶ προθύμους ἐκτελεστὰς τῶν πρὸς
παντοίαν ἄνεσιν καὶ περίβαλψίν σου ἀνηκόντων, καὶ ἡμᾶς
ἐγκαρδίους εὐχέτας σου. Ἵνα καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ χάρις καὶ τὸ
ἄπειρον ἔλεος, καὶ ἡ εὐχὴ, καὶ ἡ εὐλογία τῆς ἡμῶν μετριό-
τητος εἴη μετὰ τῆς λογιότητός σου.

Κ. Κ. Πλ: καὶ ἐν Χριστῷ εὐχέτης.

αἰωζ'. τῇ κς'. Φεβρ.

Τὸ ἰδιοχείρως σημειωθὲν εἰς τὸ περιθώριον.

„Τὸ σκοπιμώτατον τέλος πρὸς ὃ πρέπει νὰ ἀπευθύνωνται
πάντες οἱ ὁμογενεῖς, ὅσοι Δεῖα μοῖρα ἤξιώθησαν νὰ ᾖναι
ἐγκρατεῖς τινος τῶν κατὰ τὸν βίον καλῶν, σῆκαλὰ ἀφορᾷ εἰς
ὅλον τὸ γένος, πολλῶ δὴ πλέον ἰδιαζόντως εἶναι ἀναφερ-
τόν.

μενον εἰς τὴν εὐὸς ἐκάστου ἰδίαν πατρίδα, κατ' ἐξοχὴν δὲ ὅταν τύχη νὰ εἶναι ἡ πατρίς καὶ μικροῦ φυράματος, ὅτε καὶ ἀδυνατεῖ ὑπ' ἄλλου του ἐπίτηδες μετασελλομένου νὰ ὤφελιθῇ. Ὅθεν νὰ ἔχῃς τὴν εὐχὴν μας, πρόσχες ἀγαπιτικῶς εἰς τὴν καλοῦσάν σε φωνὴν τῆς πατρίδος, καὶ ἔσῃ τετελεκαῶς ἔργον ἀξιόμισθον καὶ παρὰ Θεῶν, καὶ ἀνθρώποις, καὶ ἀποδεδωκῶς χρέος ἀπάντων χρεῶν δικαιοτάτου".

Ἐπιστολὴ Σεριφίων πρὸς τὸν ἑλλογιμώτατον κύριον Λουκᾶν Λιδανέν:

Τὴν ἑλλογιμότητά της ἀδελφικῶς ἀσπαζόμενοι χαιρετοῦμεν.

Ἐφθασεν, ἀδελφε συμπατριῶτα, ὁ καιρὸς, καθ' ὃν ἡ παιδεία πανταχοῦ γῆς ἐξαπλοῦσα τὰς εὐεργετικὰς καὶ σωτηριώδεις ἀκτῖνάς της, κατα φωτίζει τὸ πλεῖστον μέρος τῆς Ἑλλάδος. Ἐφθασεν ὁ καιρὸς καθ' ὃν οἱ ἄνθρωποι, κατανοήσαντες τὰ καλὰ τῆς παιδείσεως, σπουδάζουσι καὶ ἰδίᾳ καὶ κοινῶς, νὰ εἰσαγάγῳσιν εἰς τὰς πατρίδας των τὴν τῶν καλῶν τούτων πάροχον. Ἐφθασεν ὁ καιρὸς, καθ' ὃν καὶ ἡμεῖς ἀναλογισάμενοι τὰ ἐκ τῆς ἀμαθείας συμβαίνοντα καθ' ἐκάστην παρ' ἡμῖν κακὰ, θέλομεν καὶ ποθοῦμεν νὰ ἀπαλλαγῶμεν ἀπὸ αὐτὰ, συνιζῶντες φροντισήριον, προξενοῦντες εἰς τὰ τέκνα μας τὸν πολύτιμον τοῦτον θησαυρόν. Ἀλλὰ πάρεςι καὶ ἡ ὥρα, καθ' ἣν καὶ ἡ λογιότης της ζήλω θείῳ κινουμένη, καὶ ἐνιχυθεῖσα τὴν κοινὴν πρόσκλησιν τῆς πατρίδος, καὶ πεισθεῖσα εἰς τὴν φωνὴν αὐτῆς, πρέπει ὡς τέκνον τῆς πατρίδος νὰ ἐπινεύσῃ καὶ νὰ ἔλθῃ πρὸς μετάδοσιν τῆς παιδείσεως καὶ ἀρετῆς εἰς τὴν χρίζουσαν τούτων πατρίδα της. Ἀπαντες κοινῶς, ὅσοι τε τῶν προϋχόντων καὶ τοῦ κοινοῦ λαοῦ, λιπαρῶς παρακαλοῦμεν τὴν λογιότητά της, ὅπως πάντα δεύτερα ποιησαμένη, σπουδάσῃ, ὅσον τάχος, νὰ ἔλθῃ πρὸς ἡμᾶς διὰ νὰ ἐμπιστευθῇ τὴν διδασκαλικὴν τῆς Σερίφου καθέδραν, καὶ νὰ εὐεργετήσῃ τοὺς ἀδελφούς της Σεριφίους, δι' ὧν εὐμοιρεῖ μαθημάτων. Πεποίθαμεν δὲ, ὅτι θέλει ὑπακούτῃ ἐτοιμότητά, καὶ θέλει ἐπιταχύνῃ τὴν ἀφίξίν της πρὸς ἡμᾶς, οἵτινες μετὰ πόθου, καὶ μὲ ἀνοικτὰς ἀγκάλας περιμενομεν αὐτήν, διὰ νὰ ἐνσπεύρῃ εἰς τὴν λογικὴν τῶν τέκνων μας γῆν τὸν σπόρον τῶν λόγων. Ἡξεύροντες πρὸς τούτοις τὴν ἀγα-

θὴν καὶ φιλόπατριν διάθεσίν της ; περὶ τὸν νομίζομεν τὸ νὰ τὴν παρακαλέσωμεν νὰ ἐπιμεληθῇ, ὅπως δύναται, πρὸς διαμονὴν καὶ σερεωσιν τῆς νεοσυθαθείσης Σχολῆς μας · ἐπειδὴ ἠξεύρομεν, ὅτι καὶ ἄνευ παρακλήσεως θέλει κινήσει πάντα λίθον, καὶ θέλει μεταχειρισθῇ ὅλους τοὺς τρόπους ὑπὲρ τοῦ Θεοφιλοῦς τούτου ἔργου. Ὅθεν καὶ πάλιν παρακαλοῦμεν τὴν λογιότητά της νὰ μὴ μᾶς παραπονήσῃ, ἀλλ' ὅτε ᾄξει αὐτῇ, νὰ μᾶς χαροποιήσῃ μὲ τὴν παρουσίαν της, καὶ ἐπευχόμενοι αὐτῇ ὑγίειαν πολυχρόνιον καὶ εὐδαιμονίαν, μένομεν.

Τῷ αὐτῷ· τῇ κέ. Δεκεμ.

Τῆς λογιότητος της —

Ἐπιστολὴ τοῦ πανοσιομουσικολογιατάτου Ἀρχιμανδρίτου καὶ διδασκάλου τῆς Μουσικῆς Σχολῆς Κυρίου Χρυσάνθου, πρὸς τὸν ἐν Ἰασίῳ Ἱεροδιάκονον Κύριον Γρηγόριον, μαθητὴν ὁπαδὸν τῆς νέας μουσικῆς μεθόδου (*).

Ἐν ἀπὸ τὰ δυνατό μέσα, δι' ἃν καταισχύνεται μὲν τὸ ὑποκείμενον τῆς ἀμαθείας, λαμπρύνεται δὲ ὁ ζήλος τῆς εὐμαθείας, ὁμολογῶ ὅτι ἐξάθῃ ἡ περιπόνητος, ἣν πρὸς ἡμᾶς ἐξείλες, ἐπιστολῇ· διότι, ὅταν ἀνεγινώσκετο παρὰ τοῖς ὑπερασπισταῖς τῆς ἡμετέρας ταπεινῆς Σχολῆς τῶν Μουσικῶν μαθημάτων, ὅστινες εἶδον μὲν ἐδῶ καρποὺς ὡραίους τῶν ἡμετέρων μὲν πόνων, τῆς ἑαυτῶν δὲ προνοίας, ἠγνόουν δὲ, εἰ δύναται διαρκεῖν ἡ ὡραιότης τῶν καρπῶν καὶ ἄλλαχού, μὴτε ὠχραινομένη διὰ τοὺς ἀπὸ θαλασσῶν ἀτμούς, μὴτε παθαίνομένη διὰ τὴν ἀπὸ τῶν τύπων διαφορὰν, εἶπον ἐν ἀγαλλιάσει ψυχῆς· διέφανε μὲν ἐν Γαλατζίῳ, διαλάμπει δὲ εἰς Ἰάσιον.

(*) Ο' ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως ἔλθων ἐνταῦθα Γρηγόριος, ὁπαδὸς τοῦ νέου συστήματος τῆς Μουσικῆς, προσεκλήθη· εἰς τὴν ἐκτὴν Μητρόπολιν, ἐνθα φάλλον ἐκ δεξιῶν, καὶ διδάσκων τρεῖς μαθητὰς ὑποτακτικοὺς τοῦ Πανιερωτάτου ἀγίου Μολδανίας, λαμβάνει μισθὸν ἐκάστῳ μηνὶ ἀνὰ 300· γρόσια. Ἐκτὸς δὲ τούτων τῶν τριῶν, ἐξακολουθοῦσι τὴν νέαν ταύτην μέθοδον καὶ ἕως δέκα ἄλλοι μαθηταί, παρ' ὧν λαμβάνει ἀνὰ 50· γρόσια τὸν καθ' ἑκάστον μῆνα· Ἐντὸς ὀλίγου προσμένομεν εἶτι καὶ ἄλλον ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως, παρὰ τῶν ἐνταῦθα ἀρχόντων ζητηθέντα.

M. B.

Ἀρ. 10:

*)

Ἡμεῖς δὲ καὶ οἱ τρεῖς διδάσκαλοι ἐχάρημεν μὲν διὰ τὸ σὸν αἴσιον κατευόδιον, διὰ τὴν ἐν Μολδαυῖα εὐδοκίμησίν σου, διὰ τὸν πόθον, ὃν γράφετε, ὅτι πολλοὶ τῶν αὐτόθι εὐγενῶν δεικνύουσι πρὸς σερέωσιν τῆς νεοσυστάτου μεθόδου τῆς διδασκαλίας τῆς Μουσικῆς, ἣν δι' ἡμῶν εὐδόκησεν ἡ Θεία πρόνοια κοινωθῆναι τοῖς φιλομούσοις· εὐχαριστοῦμεν δὲ τῷ Θεῷ, διότι καταξίω ἡμᾶς βλέπειν τοὺς ἡμετέρους σκοποὺς ἀτεπληρομένους, οἵτινες εἰσὶ δύο· πληθυνθῆναι τοὺς ψαλλοῦντας εἰς τοὺς θείους ναοὺς· καὶ διασωθῆναι καὶ εἰς τοὺς μεταγενεστέρους τὸ ὄφρος τῆς ψαλμωδίας τὸ ἐν τῇ Μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ ψαλλόμενον. Ὅθεν, ὃ πολλάκις ἠκροάσω, τοῦτό σοι πάλιν λέγομεν· μηδ' ὅλως προσέχειν μελωδίαις ἁλλοθιῇσι, καὶ ξέναις τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας· χρησθαι δὲ ψαλμωδίαις, ἀρεσκούσαις Θεῷ, πατροπαραδότοις, καὶ ταιαύταις, οἷων καὶ ὅσων ἤκουσας ψαλλομένων ἐν τῇ κοινῇ ἡμῶν μητρὶ, τῇ ἱερᾷ τοῦ Χριστοῦ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ.

Ταῦτα ποίῳν, ἡμᾶς μὲν εὐφρανεῖς, σεαυτῷ δὲ δόξαν περιποιήτη. Τὸ Δοξαζικαρίου γράφεται καὶ ἐπιθεωρεῖται, καὶ φανέρωσόν μοι τὸν τρόπον τῆς ἐξαποστολῆς. Διὰ Μουσικὸν σχολεῖον ἠγοράσθῃ ἡ λιθόκτιστος οἰκία παρὰ τὸ τεῖχος. Ὁ Δημήτριος προσεκλήθη ψάλτης εἰς τὸ Ἀρναούτκιον καὶ ἐπῆρεν ἀριστέρῳ του τὸν Ἀλέκον· ἐπῆγαν εἰς αὐτὸν καὶ ἕως εἴκοσι μαθηταί . . . ὁ Δημήτριος Βουτυρᾶς εἰσεδέχθη εἰς τὴν Σχολὴν τῆς Χίου καὶ ἔγινε μέλος αὐτῆς· ὁ Κωστῆς ὁ Ἀγιοταφείτης ἐπῆγεν εἰς τὴν Αἴνον διδάσκαλος. Ὁ Πρωτοσύγγελος κύρ Φιλόθεος ἤλθε . . . καὶ ἡσυχος καταγίνεται εἰς τὸ περὶ τὴν Μουσικὴν θεωρητικόν . . . ἐγὼ δὲ μένω τῆς ἐπὶ τὰ κρεῖττω προόδου σου εὐχέτης.

α.ω.ζ'. Φευρ. α'.

Ὁ Ἀρχιμανδρίτης καὶ διδάσκαλος τῆς Μουσικῆς Σχολῆς Χρῦσανθος.

Ε Ξ Θ Η Σ Ι Σ.

Ἐν βιβλίῳ ἐπιγραφόμενον, Ἐντελής συστηματικὴ διδασκαλία πάσης τῆς ἐμπορικῆς ἐπιστήμης, ἀναγκαιότατον διὰ τοὺς πρωτοπείρους εἰς τὰ τοῦ ἐμπορίου, διερμηνευθὲν ἐκ τοῦ

Γερμανικοῦ ιδιώματος εἰς τὴν καθομιλουμένην ἢ γραφομένην ἡμῶν διάλεκτον, πρόκειται νὰ ἐκδοθῇ διὰ τῶν τύπων εἰς φῶς ἐν τῇ ἐνταυθα Ἑλληνικῇ τυπογραφίᾳ· τὸ ὅποσον εἶναι σύντομον μὲν, ἀλλὰ περιληπτικὸν ἀνελλιπῶς πάντων τῶν ἀναγκαίων εἰς ταύτην τὴν ἐπιστήμην, διὰ νὰ χρησιμεύῃ οὐ μόνον εἰς καθένα πραγματευτὴν πρὸς μελέτην, ἀλλὰ καὶ διὰ παράδοσιν εἰς ἐμπορικὰ σχολεῖα, ἐὰν ποτὲ καταστῶσι τοιαῦτα εἰς τὸ ἡμέτερον γένος. Περιέχει δὲ τὰ ἀκόλουθα: Ἱστορίαν τοῦ ἐμπορίου, περὶ τῆς ὠφελείας τοῦ ἐμπορίου εἰς τὴν κοινωνίαν τῶν ἀνθρώπων, περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ καταστάσεως τοῦ πρώτου ἐμπορίου, περὶ τῶν διαφόρων εἰδῶν τοῦ ἐμπορίου, περὶ συντροφιῶν, περὶ χρημάτων καὶ νομισμάτων, περὶ τῶν δημοσίων τραπεζῶν (Banco), περὶ τῶν Καμπιάων καὶ τῆς τάξεως αὐτῶν, περὶ ναυτιλίας, Ἀθαρίας, ναυτικοῦ δανείου καὶ ἐξασφαλίσεως (σιγουριτᾶς), περὶ χρεωκόπων, σύντομον ἰδέαν τῶν ἐμπορικῶν καταστίχων, καὶ τελευταῖον πίνακας ἀκριβεῖς τῶν μέτρων καὶ ζαθμῶν τῶν ἐπισημοτέρων πόλεων, μετενεχθέντων εἰς τὰ τῆς Τουρκίας, κατὰ τὴν μέθδον τῶν δεκαδικῶν κλασμάτων. Ἡ ἐκδοσις θέλει γένει εἰς γραφικὸν χαρτίον, εἰς μικρὸν τέταρτον τῆς κόλλας· ἡ δὲ τιμὴ διὰ τοὺς προκαταβάλλοντας αὐτὴν συνδρομητὰς εἶναι, γρόσια 10 εἰς χάρτινον δέσιμον, γρ. 12 εἰς ἡμιδερμάτινον, καὶ γρ. 13 εἰς ὀλοδερμάτινον. Προσκαλοῦνται οἱ φιλόκαλοι οὐ μόνον πραγματευταί, ἀλλὰ καὶ ὅσοι θέλουσι νὰ ἔχωσιν ἰδέαν περὶ τοῦ τακτικοῦ ἐμπορίου, νὰ συνδράμωσι μὲ καταβολὴν δι' ὅσα σώματα θέλει ἕκαστος, καταγράφοντες τὰ τίμια αὐτῶν ὀνόματα εἰς τὰ ὑποσημειούμενα μέρη, παρ' ὧν θέλουσι λάβει τὰ βιβλία, ἀφ' οὗ τυπωθῶσιν. Ἡ καταγραφὴ τῶν συνδρομητῶν διαρκεῖ μόνον ἕως τέλους τοῦ ἐρχομένου Ἀπριλλίου.

Ἐν Ἰασσίῳ τῇ 20 Φεβρουρίου 1817.

Ο' Ἐκδότης.

Ἐξεδόθη ἐν Βιέννῃ:

Αὐγούστου Λαφονταίνου ΚΛΕΟΜΕΝΗΣ μεταφρασθεὶς ἐκ τῆς Γερμανικῆς εἰς τὴν νῦν καθομιλουμένην Ἑλληνικὴν γλῶσσαν ὑπὸ Κυριακοῦ Ἰωάννου Ἐλαιῶνος. Κατὰ τὴν Τυπογραφίαν Ἰωάννου Σνεϊτερ, 1817. Σελ. 215.

καὶ ἡ ἰσχὺς τοῦ ἱερατείου ἐκατέρωθωσαν ἐνίοτε, καὶ εἰς πολλοὺς τόπους (*), τὸν ἀφανισμόν τῶν συγγραμμάτων τῶν ἐθνικῶν ἢ Αἰρετικῶν. Ἡ καταφρόνησις τῶν Γραμματικῶν πρὸς τοὺς εὐκαταλήπτους συγγραφεῖς καὶ πρὸς τοὺς ὅσων ἡ γλῶσσα δὲν τοὺς ἐφαίνετο πολλὰ καθαρά, ἐγένεεν αἰτία νὰ τοὺς παραμελήσωσι. ἐν ᾧ τὰ ἔχοντα χρεῖαν ὑπομνημάτων συγγράμματα ἀντεγράφησαν συχνάκις, καὶ διετηρήθησαν ἀπὸ τὰ ἀφόρητα σχόλια, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἐπολιορκούντο (**).

Αἱ ὕλαι, ἐπάνω τῶν ὁποίων ἔγραφαν οἱ ἀρχαῖοι, ἦσαν ὁ πάπυρος καὶ τὰ δέρματα τῶν ζώων. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ πάπυρος, ὑπόκειται εὐκόλως εἰς φθοράν, ἔλαβαν τὰ δέρματα μεγάλην προτίμησιν, μάλιστα ἀφ' οὗτου εὐρέθη εἰς τὴν Περγαμον ἡ μέθοδος τοῦ νὰ τὰ ἐργάζωνται καλῆτερα. Ἡ τελειοποίησις αὕτη ἦτο ἀποτέλεσμα τῶν ἐμποδίων. τὰ ὁποῖα ἐπροξένισε βασιλεῦς τῆς Αἰγύπτου εἰς τὴν ἐξαγωγήν τοῦ παπύρου. Ἡ Περγαμινὴ ἦτο πολλὰ βαρύτερος· ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ πλούτη ἦσαν πολλὰ κοινὰ κατὰ τοὺς πρῶτους αἰῶνας τῆς Χριστιανικῆς χρονολογίας, δὲν ἐλυποῦντο νὰ τὰ μεταχειρίζωνται εἰς τὸ νὰ κάμνωσι βιβλία. Ὅταν ὁμως, μετὰ τὴν ἐπιδρομὴν τῶν βαρβάρων καὶ μετὰ τὸν γενικὸν ὀλεθρον, οἱ Μοναχοὶ ἄρχισαν νὰ καταγίνωνται εἰς τὸ νὰ ἀντιγράφωσι βιβλία Ἐκκλησιαστικά καὶ Θεολογικά, ἡ τιμὴ ταύτης τῆς ὕλης ἐγένεε πολὺ ἀνωτέρα τῶν χρηματικῶν των δυνάμεων· ὁθεν ἄρχισαν νὰ σβύνωσι πολλάκις κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον τοὺς χαρακτῆρας τῶν παλαιῶν χειρογράφων, καὶ εἰς τὸν τόπον αὐτῶν νὰ γράφωσι τὸ ὁποῖον ἤθελαν ν' ἀντιγράψωσι σύγγραμμα. Ὁ τρόπος οὗτος ἐπροξένισε τὸν ἀφανισμόν πολλῶν συγγραφέων, καὶ εἰς αὐτὸν τοῦτον ἀποδίδει ὁ Μοντφωκὸν τὸν τῶν μετὰ τὸν Φωτίου καὶ Κωνσταντίνου τὸν Πορφυρογέννητου ἀφανισθέντων συγγραμμάτων. Ταῦτα τὰ ἐσθυσμένα χειρόγραφα ὠνομάσθησαν Codices Rescripti, ἤτοι ἀντιγεγραμμένοι. Κἀδὲ καὶ, καὶ ἐνίοτε παλίμψης, ἂν καὶ τὸ τελευταῖον τοῦτο ὄνομα ἐσήμαινε κυρίως τὰ πινακίδια (tablettes), τῶν ὁποίων τὴν γραφὴν ἤμποροῦσέ τις νὰ σβύσῃ κατὰ τὴν θέλησίν του (**).

(*) Alcyonius de exilio. — La Croze. Thes. Epist. Tom. III. p. 203.

(**) J. Le Clerc, Bibl. chois. Tom. VI. pag. 277.

(***) Παλίμψαισις ἢ κάλλιον παλίμψησις, καὶ ἐνίοτε παλίμ-

Α ἢ λ ω σ ι ς.

Μεταξὺ τῶν πρώτων μαθημάτων τῆς νεολαίας συγκατατάσσεται καὶ ἡ Καλλιγραφία εἰς τὰ κοινὰ σχολεῖα τῆς σοφῆς Εὐρώπης. Τὸ ἀναγκαῖον τοῦτο μάθημα ἀμελεῖται διόλου εἰς τὰ ἡμέτερα σχολεῖα. Πολλοὶ ὁμογενεῖς δὲν ἐξεύρουν μῆτε βιβλία διδάσκοντα τὸ καλλιγραφεῖν ἂν ὑπάρχωσιν εἰς τὴν ἡμετέραν γλῶσσαν. Τοιοῦτο πόνημά ἐχάρισαν εἰς τὸ γένος μετὰξὺ ἄλλων λογίων καὶ οἱ ἐν Βιέννῃ τῆς Αὐστρίας διατρίβοντες ἐλλόγιμοι νέοι Κωνσταντῖνος Κουντς καὶ Ἰωάννης Δ. Καλαμπάκης οἱ ἐκ Μελενοίκου, ὑπὸ τ' ὄνομα: Νεαὶ Ἐπιτιμειγμαι ἦτοί εἰκόνες τῆς Καλλιγραφίας, σχεδιασθεῖσαι πρὸς χρῆσιν τῶν νέων τῆς αὐτῶν πατρίδος Μελενοίκου, ἐν ἔτει 1814, ἐν Βιέννῃ. Τὸ πόνημά τοῦτο ἐγίνε γνωστὸν τότε διὰ τοῦ Λογίου Ἑρμοῦ (1814. Ἀριθμ. 4. Σελ. 78.)· κηρύττεται δὲ καὶ αὖθις. Τούτου εὐρίσκονται παρὰ τῷ ὑπογεγραμμένῳ ἱκανὰ σώματα εἰς πώλησιν. Ἡ τιμὴ ἑκάστου σώματος εἶναι τρία φιορίνιά καὶ τριάκοντα κρεῦτζάρια Βιέννης.

Ἐν Βιέννῃ τὴν 10 Μαΐου.

Θεόκλητος Φ.

Ὁ κύριος τοῦ Ἀλδάνου, κάποιος Καρναβάλης (Carnavale), ἀνεκάλυψε πρὸ ὀλίγου μετὰξὺ Ἀλδάνου καὶ Τορρῆς (Torre de mezza via) μίαν σειρὰν τάφων, οἱ ὅποιοι περιέχουσι πάμπολλα πήλινα ὑγγεῖα (Vasen), κάλπας καὶ ἄλλας σπανιότητας· ὅλα ταῦτα φαίνεται ὅτι εἶναι ἐκ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων, πρὸ τῆς κτίσεως ἀκόμη τῆς Ῥώμης.

Κατὰ τὸν 7ον. ἢ 8ον. αἰῶνα ἄρχισαν νὰ μεταχειρίζονται τὸ ξύσιμον τῶν ἐκ Περγαμῆνης χειρογράφων, καὶ ἀκολούθησαν τὴν συνήθειαν ταύτην μεχρι τοῦ 14ου. αἰῶνος. Οἱ Μοντφωκῶν ἀναφέρει πολλὰ τοιαῦτα ἐξυσμένα Ἑλληνικὰ χειρόγραφα, μεταξὺ δὲ τῶν ἄλλων τὰς Πολιτείας (Constitutions) τοῦ Βου. Φρειδερίκου, γραμμένας κατὰ τὸν 13ον αἰῶνα. εἰς τὰς ὁποίας φαίνονται ἀκόμη τὰ ἴχνη παλαιότερου γραφίσματος (*). Ἡ παρὰ τῶν Σινῶν ἐφευρέσις τοῦ ἐκ βαμβακίου χαρτίου, κἀνοποιηθεῖσα εἰς τὴν Εὐρώπην παρὰ τῶν Ἀράβων κατὰ τὸν 10ον. αἰῶνα, ἐπροξένησε περισσοτέραν εὐκολίαν εἰς τὸ γράφειν βιβλία, καταπαύσασα εἰς τὸν ἀκόλουθον αἰῶνα τὴν χρῆσιν τοῦ Παπύρου, ὅστις ἀκόμη διετηρεῖτο διά τινα διπλώματα (**). Εἰς τὸν Μοντφωκῶνα ἀναγινώσκομεν, ὅτι τὰ ἐν τούτῳ τῷ χαρτίῳ χειρόγραφα ἦσαν καὶ αὐτὰ ὑποκείμενα εἰς τὸ ξύσιμον. Τέλος πάντων ἐφευρέθην κατὰ τὸν 13ον. αἰῶνα τὸ νῦν ἐν χρήσει χαρτίον, ἐξαλείψεν εὐθὺς τὴν ὀλέθριον ταύτην συνήθειαν, ἀφ' ὅπου πανταχοῦ διεδόθη.

Κατὰ πρώτην θεωρίαν τοῦ πράγματός ἡμπορούσαμεν νὰ λυπηθῶμεν πολλὰ, διότι δὲν ἐγίνεν ἐνωρίτερα ἡ ἐφευρέσις τοῦ χαρτίου· ἀλλὰ συλλογιζόμενοι ὠριμότερον, εὐρίσκομεν ὅτι αὕτη ἤθελεν ἔχει ὀλέθρια ἀποτελέσματα, τοῦλάχιστον εἰς τὴν Ἀνατολὴν καὶ διὰ τὰ Ἑλληνικὰ χειρόγραφα. Τὰ ἔντομα εἶναι τόσον φθροποιὰ εἰς τὸ κλίμα τῆς Ἑλλάδος, ὥστε εἶναι πιθανόν, ὅτι κἀνένας συγγραφεὺς Ἑλλήν ἀρχαῖος δὲν ἤθελε φθάσει νὰ ἀποφύγῃ τὴν καταστροφήν τῶν χρόνων τῆς ἀμαθείας (***).

Ἐσυνέβη ἐνίοτε, ὅτι ἡ πρώτη γραφὴ τῶν μεταγραφέντων χειρογράφων δὲν ἐσθῶσθη τόσον, ὥστε νὰ μὴ δυνηθῇσι νὰ τὴν ἀναγνώσωσιν ἐντελῶς κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον γυμνασμένα ὀμμάτια. Περὶ πολλῶν τοιούτων Ἑλληνι-

ἔσος, παρὰ τὸ πάλιν καὶ φάω ἡ ἔξω· ἴδε Cicer. famil. VIII. 18. — Catull. Carm. 22. 7. — Budoeus de asse. — Nouv. traité de diplomat. Tom. I. pag. 535.

(*) Montfauc. Palaeogr. Gr. δελ. 19. 20. 37. 231. 233. 318. 319.

(**) Muratori. Ant. Ital. dissert. 43. col. 823 — G. Marini. Papiri diplomat. Rom. 1805. in — folio.

(***) Villosion. Prolegom. ad Iliad. pag. XXXVII Note I.

καὶ χειρογράφων ἀμίλησεν ὁ Μοντφωκῶν, καὶ ἡ ἐξερεύνησις τῶν Λατινικῶν χειρογράφων ἐπροξένησε πολλὰς ἀνακαλύψεις. Οἱ Βενεδικτῖνοι, λόγου χάριν, εὗρηκαν λείψανα ἑνὸς ὑπομνήματος εἰς τὸν Βιργίλιον, συντεθέντος παρὰ Ἀσπέρου, Γραμματικοῦ προγενεσέρου τοῦ Σερβίου (*). Ἐν ἔτει 1772 ὁ Π. Ι. Βρούνσιος (P. J. Bruns) ἀνεκάλυξεν εἰς τὸ Οὐατικάνον ἕν πολῦτιμον τοῦ Τίτου Λιβίου λείψανον, τοῦ ὁποίου εἶχαν σφύσει τοὺς εἰς τοὺς, γράφοντες αὐτὰ αὐτῶν τινα τμήματα τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, γραμμένα κατὰ τὸν 8ον. αἰῶνα (**). Διὰ τὰ ἀποδείξω ὅτι αἱ διαφθοραὶ αὗται ἐγίνοντο μέχρι τοῦ 14ου. αἰῶνος, μεταφράζω ἐδῶ ἐν περιέργου χωρίον ἑνὸς ὑπομνηματισμοῦ τοῦ Δάντου (Dante). „Θέλω νὰ ἀναφέρω, λέγει ὁ Benvenuto d'Imola (***), τὸ ὁποῖον μ' ἐδιηγῆθη γελῶν ὁ σεβαστός μου διδάσκαλος Βοκάκιος. Ἐλεγεν ὅτι, ὅταν ἦτον εἰς τὴν Ἀπουλίαν, ἡ φήμη τοῦ Μονασιρίου τοῦ Ὄρους Κασσίνου (Monte Cassino) τὸν εἴλκυεν εἰς τοῦτον τὸν περίφημον τόπον. Ἐπιθυμῶν δὲ εἰς ἄκρον νὰ περιδιαβάσῃ τὴν πλουσίαν του βιβλιοθήκην, ἐπαράκαλεσε μὲ τὴν συνειθισμένην του εὐγένειαν Μοναχὸν τινα νὰ τοῦ ἀνοίξῃ τοῦτον τὸν θησαυρὸν. — Ἀνάβα, τὸν ἀπεκρίθη χονδρὰ ὁ Μοναχός, δείχνων εἰς αὐτὸν μίαν ὑψηλὴν σκάλαν· εἶναι ἀνοικτή. Ο' Βοκάκιος ἀνέβη μετὰ σπουδῆς, καὶ ἤρε τὸν τόπον τοῦτον, διὰ τὸν ὁποῖον ἦτο τόσον περιεργός, χωρὶς κλειδίον, μάλιστα χωρὶς θύραν. Ἐμβαίνων μέσα, ἶδεν ὅτι ἔφθαναν ἐκεῖ ἀπὸ τὰ παράθυρα τὰ χόρτα, καὶ ὅτι τὰ βιβλία καὶ τὰ ἀναλόγια ἦσαν καταχωσμένα μέσα εἰς παχύτατον κονιορκτόν. Ἐκθαμβὸς ἀνοίξε τινα ἐξ αὐτῶν καὶ ἐπαρτήρησεν, ὅτι ἀπὸ τὰ ἀρχαιότερα, καὶ σπανιωτέρα συγγράμματα ἔλιπαν ἐλόκληρα τετράδια, ἐξ αὐτῶν ἀποσπασθέντα, καὶ πολλῶν ἀπεκόπησαν τὰ περιθώρια. Τότε ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν καταλυπούμενος, διότι ἔπεσαν εἰς χεῖρας ἀνθρώπων τόσοι ἀναξίων τὰ πο-

(*) Nouv. traité de Diplom. Tom. III. pag. 53. 152—154.

(**) Kreyssig. Adumbrat. Notitiae litt. de T. Livii fragm. Vatic. Lips. 1815. in-8vo.

(***) Benven. Da Imola. Comm. in Dant, Parad. XXII. — publié par Muratori. Ant. Ital. Tom. I.

„νήματα τόσων ἀρίστων συγγραφέων. Περιεσχόμενος τὸ „Μονασήριον, καὶ ἀπαντήσας τινὰ Μοναχόν, τὸν ἠρώτησε, „διὰ τί ἐκολωθῶθησαν οὕτω ταῦτα τὰ τόσον πολύτιμα βιβλία. Οἱ Μοναχοὶ τὸν εἶπεν ὅτι, ὅταν οἱ Ἀδελφοὶ ἤθελαν „να κερδήσωσι ἓνα δύο Σολδία, ἐξεσπῶσαν κάνέν τε „τράδιον ἀπὸ τούτους τοὺς τόμους, καὶ ἔκαμναν ἐξ αὐτοῦ „μικρὰ Ψαλτήρια, τὰ ἱποῖα ἐπωλοῦσαν εἰς τὰ παιδία, καὶ „ὅτι δι' αὐτὸ τοῦτο τὸ τέλος ἐμεταχειρίζοντο τὰ περιθώρια, κατασκευάζοντες βιβλιάρια (tablettes), καὶ πωλοῦντες αὐτὰ εἰς τὰς γυναῖκας. Σπᾶσε λοιπὸν τὴν κεφαλὴν σου, ἐσὺ λογιώτατε, διὰ νὰ κάμνης βιβλία!“

Τὰ περιγραφθέντα ταῦτα περιστατικά ἴσως εἶναι διεξοδικά· ἰδὲν τὰ ἔκρινα ὅμως ξένα τοῦ προκειμένου, περὶ οὗ θέλομεν ὁμιλήσει κατωτέρω. Αἱ εὐρέσεις, περὶ ὧν ὁ λόγος, ἔγιναν τὸ πλεῖστον μέρος δι' ἀναλύσεως τοῦ πρώτου γραφίματος πολλῶν μεταγραφέντων χειρογράφων· καὶ ὁ κύριος Ἀγγελος Μάϊος, Προφίσσωρ τῶν Ἀνατολικῶν γλωσσῶν εἰς τὴν Ἀμβροσιανὴν Βιβλιοθήκην, ἔδειξεν, εἰς αὐτὰς μεγάλην ἀγχίνοιαν, πολυμάθειαν καὶ ἐπιμονήν.

Λεῖψανα τοῦ Κικέρωνος (*).

Ἐρευνῶν ὁ κύριος Μάϊος χειρόγραφόν τι τῆς Ἀμβροσιανῆς Βιβλιοθήκης, ἐπαρτήρησεν ὅτι ὑπὸ τοὺς ἐν αὐτῷ περιεχομένους σίχους τοῦ Σεδουλίου (Sedulius) ὑπεφαίνεται γραψιμον παλαιότερον. Τοῦτον τὸν 8ον. σχῆμα ἔχοντα τόμον ἐξεδίπλωσεν ὁ κύριος Μάϊος, διὰ νὰ εὕρῃ τὸ εἰς 4ον. προτητερινόντου σχῆμα, καὶ ὅλος περιχαρὴς ἐξεσκέπασε τόσον ἀπὸ τὰς εἰς τὸ περιθώριον γραμμένας ἐπιγραφάς, ὅσον καὶ ἀπὸ τὴν καλλιέπειαν τῆς φράσεως, ὅτι τὸ παλαιὸν κείμενον εἰς πεζὸν λόγον, ἐπειδὴ ἦτον ἀκόμη ἀναγνωστέον, ἔσυνίστατο ἀπὸ διεξοδικὰ λείψανα τεσσάρων λόγων τοῦ Κικέρωνος. Εἰς ἐν τῶν προσιμίων του ἐξηγεῖ τὸν τρόπον, καθ' ὃν ἔγινε παρ' αὐτοῦ ἡ ἀνακάλυψις αὕτη, καὶ κρίνει ἐκ τῶν χα-

(*) M. Tullii Ciceronis trium orationum pro Scauro, pro Tullio, pro Flacco, partes ineditae, cum antiquo Scholiaste item inedito ad orat. pro Scauro. — Invenit, recensuit, notis illustravit, Angelus Maius. Bibl. Ambros. a. ling. orient. — Mediolani. 1814. 8vo. page XIV et 35.

ρακτίρων τοῦ χειρογράφου, ὅτι τὰ ποιήματα τοῦ Σεδου-
λίου ἐγράφησαν κατὰ τὸν 8ον. αἰῶνα ἐπὶ τῆς αὐτῆς Περγα-
μνῆς, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχαν γραφῇ λόγοι τοῦ Κικέρωνος
κατὰ τὸν δεύτερον ἢ τρίτον αἰῶνα.

Τὸ χειρόγραφον τοῦτο εἶναι ἐν τῶν περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ
17ου. αἰῶνος ἀγορασθέντων παρὰ τοῦ περιφίμου Καρδινάλου
Φρειδερίκου Βορρομαίου, ἐκ τοῦ Μοναστηρίου τοῦ Βοβίου (Bo-
bio), θέλοντος νὰ πλουτίσῃ τὴν ἐν Μεδιολάνοις παρ' αὐτοῦ ἐ-
χειρομενῇ λαμπρὰν Βιβλιοθήκην. Τὸ ἐν Ἀππενίνῳ (Appeni-
no) Μοναστήριον τοῦ Βοβίου ἐκτίσθη, κατὰ τὸν 7ον. αἰῶνα,
παρὰ τοῦ Ἀγίου Κολουμβάνου (Columban). Ἡγούμενος αὐ-
τοῦ ἐχρημάτισε κατὰ τὸν 10ον., ὁ περίφημος Γερβέρτος (Ger-
bert), ὅς τις μετέπειτα ἔγινε Πάπας, ἐπονομασθεὶς Σίλδε-
σρος β'· καὶ ἐκτοτε τὸ Μοναστήριον τοῦτο εἶχε μίαν πολλὰ
πλουσίαν Βιβλιοθήκην. Ταύτης, ἐξέδωκεν ὁ Μουρατόρης κα-
ταλογον, ὅς τις φαίνεται γραμμένος κατὰ τὸν αὐτὸν αἰῶνα,
καὶ εἰς τὸν ὅποιον εἶναι σημειωμένα τὰ Σεδουλίου ποιή-
ματα, εἰς τέσσαρα βιβλία. Καὶ ταῦτα εἶναι τὰ περιε-
χόμενα εἰς τὸ παρὰ τοῦ κυρίου Μαΐου ἐξερευνηθὲν χειρόγρα-
φον· ὅθεν δύναται τις νὰ συμπεράνῃ, ὅτι ὁ προτιμίας τὸν
Σεδούλιον παρὰ τὸν Κικέρωνα ἦτο Μοναχός τις τοῦ Βοβίου.

Λόγος ὑπὲρ Σκαύρου (Scaurus). Ἐως τῶρα εἶχα-
μεν ὀλίγα τινὰ λείψανα τοῦ λόγου τούτου· οἱ ἀρχαῖοι Γραμ-
ματικοὶ ἀνέφεραν τινὰ μόνον ἐξ αὐτῶν, ἄλλα δὲ διεξοδι-
κώτερα διετηρήθησαν παρὰ τοῦ Ἀσκονίου Πεδιάνου (Asconius
Pedianus), περιφίμου φιλολόγου τοῦ 4. αἰῶνος ἀπὸ Χρι-
στοῦ, καὶ σοφοῦ ὑπομνηματιστοῦ τοῦ Κικέρωνος. Τὰ ἀσθενῆ
ταῦτα βιβλίσματα δὲν ἤβελαν δάσκει καμμίαν ιδέαν τῆς κρι-
σολογίας τοῦ Σκαύρου, οὔτε τῶν ἐπιχειρισθέντων μέσων
παρὰ τοῦ φιλολόγου του, ἀν δὲν ἐπροσβέτετο εἰς αὐτὰ ἡ
ὑπόθεσις τῆς συνηγορίας ταύτης, γενομένης παρὰ τοῦ
αὐτοῦ Ἀσκονίου. Ἐξ αὐτῆς μανθάνομεν ὅτι ἐγκάλεσαν τὸν
Σκαύρου ἐγκλημα κακώσεως (concussion) εἰς τὴν ἐν Σαρ-
δινίᾳ (Sardaigne) διαγωγῇ του, καὶ ἦν σιγμὴν ἤρχετο εἰς
τὴν Ῥώμην διὰ νὰ ἐνεργήσῃ τὴν ἀπόκτησιν τῆς Ἱπατείας
(Κοσουλᾶτος). Οἱ Ἀσκόνιος ἀναφέρει τὰ ὀνόματα τῶν συ-
νηγόρων του, καί τινας ἄλλας περιστάσεις περὶ τῶν ἐχθρῶν
του καὶ περὶ τῶν συμμαχιῶν του· τέλος πάντων μᾶς ἰσα-

ρεῖ, ὅτι ὁ Σκαῦρος ἐγένεν αὐτὸς ἑαυτοῦ συνήγορος, καὶ ἐκίνησεν εἰς συμπάθειαν πολὺ τοὺς κριτὰς του, ἀνακαλῶν εἰς αὐτοὺς τὸν τρόπον, μὲ τὸν ὁποῖον ἐπολιτεύθη ὡς Αἰδολος (Ἀγορανόμος), καὶ μάλιστα διεγείρων τὴν συμπάθειαν των μὲ τὴν ἀνάμνησιν τοῦ πατρὸς του.

Τὸ μέρος τῆς συνηγορίας τοῦ Κικέρωνος, εὗρεθὲν καὶ δημοσιευθὲν παρὰ τοῦ κυρίου Μαῖου, εἶναι πολὺ ἀξιολογώτερον καὶ συνεχέστερον παρὰ τὰ προαναμνηθέντα λείψανα. Αὐτὸ περιέχει μέρος τοῦ προοιμίου, τὴν ὑπόθεσιν τοῦ λόγου, μίαν ἀνάκρισιν περὶ τῶν μαρτύρων, καὶ μίαν ἄλλην περὶ ἐγκλήματός τινος, ἀπὸ Σαρδίους γενομένου, καὶ ἀναμφισβόλως ἔχοντος κάποιαν ἀναφορὰν πρὸς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Σκαύρου.

Ὁ πατὴρ τοῦ Σκαύρου ἐξῆν ὁ πρῶτος, ὃς τις ἀποκατέστησε περίδλεπτον τὴν οἰκογένειάν του· εἶχε μεγάλα προτερήματα καὶ μεγάλα ἐλαττώματα. Ἦτον ἄνθρωπος πεπαιδευμένος, καὶ ὁ Κικέρων ἐγκωμιάζει τὰ Ἀπομνημονεύματά του, ἃν καὶ δὲν τ' ἀνεγίνωσκαν πλέον εἰς τὸν καιρὸν του (*). Ἡ μήτηρ τοῦ πελάτου (Client) τοῦ Κικέρωνος, Μετέλλα, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πρώτου τῆς ἀνδρός, ὑπανδρεύθη τὸν Σύλλαν. Μία ἀδελφὴ τοῦ νέου Σκαύρου ὑπανδρεύθη ὁμοίως εἰς δεύτερον γάμον τὸν μέγαν Πομπήϊον, καὶ αὐτὸς ὁ Σκαῦρος ἔλαβεν εἰς γυναῖκα τὴν Τερτίαν Μουτίαν (Tertia Mutia), τὴν ὁποίαν ὁ Πομπήϊος εἶχε χωρισθῇ. Οὕτω λοιπὸν ὁ Σκαῦρος ἦτον ἀδελφὸς τοῦ υἱοῦ τοῦ Σύλλα, καὶ ὁ υἱὸς του ἦτον ἀδελφὸς τῶν παιδίων τοῦ Πομπήϊου.

Ὁ ἐνάγων τοῦ Σκαύρου ἦταν ὁ Οὐαλέριος Τριάριος (Valerius Triarius), νέος νουνεχὴς, εὐγλωττος, καὶ υἱὸς τινὸς τοποτηρητοῦ τοῦ Λουκούλλου ἐπὶ τοῦ πολέμου τοῦ Μιθριδάτου. Ἡ μήτηρ του Φλαμινία καὶ αὐτὸς ἦσαν φίλοι ξενώτατοι μὲ τὴν Σεργιλίαν, τὴν ὁποίαν εἶχεν εἰς μεγάλην ὑπόληψιν ὁ ἴδιος αὐτῆς ἀδελφὸς Κάτων Οὐτίκατος (Caton d'Utique). Ὁ Κάτων ἦτο τότε ὁ διωρισμένος Ἐπαρχος νᾶ κρίνῃ τὰς κρίσεις περὶ κακώσεως (de Repetundis).

Αἱ κακώσεις κατηγορίαι ἦσαν ἄγνωστοι πλέον τῶν τριῶν

(*) Cic. de clar. orat. Οὐαλέριος Μάξιμος καὶ οἱ Γραμματικοὶ μᾶς διέσωσαν τινὰ λείψανα τῶν συγγραμμάτων Σκαύρου τοῦ πατρὸς.

αίωνων εἰς τὴν τῶν Ῥωμαίων δημοκρατείαν· ὑπερώτερα ὅμως ἐγίναν τόσον συχναί, ὥστε ἐδιωρίσθη ἐν τῶν παντοτινῶν κριτηρίων (Quaestiones perpetuae) νὰ τὰς κρίνῃ, καὶ πλῆθος νόμοι ἐνομοθετήθησαν διὰ νὰ ἐξαλείψωσι τὸ προξενοῦν αὐτὰς ἐγκλημα. Κριτήρια τινὰ τῆς Ῥώμης ἐκρίναν ἀποριστικῶς, μετὰ μίαν μόνην διαδικασίαν (Debat Lat. Actio), συνθεμένην ἀπὸ μίαν συνηγορίαν δι' ἑκάστον τῶν ἀντιφερομένων μερῶν. Ἐνώπιον ὁμοῦ τοῦ ἐπάρχου τῶν κακώσεων, ὁ νόμος Σεργιλία ὥριζε δύο διαδικασίας (prima et secunda actio). Μετὰ τὴν πρώτην, τὸ Μαγιστράτου ἐδιώριζε τὰ μέρη νὰ παρήσιασθῶσι τὴν γ' ἡμέραν· τοῦτο ὠνομάζετο comperendinatio ἤτοι ἀναβολὴ εἰς τὴν μεθαύριον (*), καὶ ὁ λόγος τοῦ Κικέρωνος ὑπὲρ Σκαύρου ἐξεφωνήθη εἰς τὴν δευτέραν διαδικασίαν.

Τὰ παρὰ τοῦ κυρίου Μαῖου ἐκδοθέντα λείψανα δείχνουσι φετικῶς τὸ εἶδος τῆς κατὰ Σκαύρου γενομένης ἐγκαλέσεως. Ἐκ τῶν ἄλλων ἠξεύραμεν ἤδη ὅτι αὐτὸς ἐγκαλέσθη περὶ κακώσεως, καὶ ὅτι ἐκατηγόρησαν τὴν ἐν Σαρδινίᾳ πολιτείαν του· τῶρα ὁμοῦς μαθαίνομεν, ὅτι τοῦ ἐκατηγοροῦσαν τὴν διαχειρίαν (administration) τῶν σιταρίων. Τὰ λόγια, μὲ τὰ ὅποια ἐκθέτει ὁ Κικέρων τὴν ὑπόθεσιν τοῦ λόγου του, τὸ ἐξηγοῦσιν ἐναργῶς (**).

Αἱ γινόμεναι δίκαι (procès) ἐναντίον τῶν διοικητῶν τῶν ἐπαρχιῶν εἶχαν πολλάκις βάσιν τὰς κατ' αὐτῶν γινομένας κατηγορίας περὶ τῆς διαχειρίας τῶν σιταρίων. Τοῦτο τὸ μέρος τῆς ἀξίας αὐτῶν ἦτον ὑποκείμενον εἰς μεγάλας καταχρήσεις (***), καὶ αὐτοὶ ἔπρατταν ἐνίοτε μεγάλας ἀδικίας ἐπὶ προφάσει ὅτι τὸ ἐκπληροῦσιν. Ὁ Σκαῦρος μετὰ τὸ Αἰδιλιτάτου του (Edilité) ἐ χρημάτισεν (56 χρόνους πρὸ Χριστοῦ) ἐπαρχὸς διὰ νὰ κρίνῃ τὰς δολοφονίας (Praetor inter sicarios). Τὸ κριτήριον τοῦτο ἐπιστήθη παρὰ Σύλλα. Ἀππίος Πουλχέριος (Appius Claudius Pulcher) ἐδιοικοῦσε τότε τὴν Σαρδινίαν,

(*) Cicer. in Verr. I. 9. et Ascon. Comment.

(**) Scl. 3. Dicam enim primum de ipso genere accusationis, possem de Sardis, tum etiam pauca de Scauro, tum denique ad hoc terribile et formidolosum frumentarium crimen accedam.

(***) Ἰδὲ Κικέρ. κατὰ Verrès, βιβλ. III.

καὶ τὸ ἐπόμενον ἔτος τὸν διεδέχθη ὁ Σκαῦρος. Ἐν τούτοις ποῖς χρόνοις, καὶ ἐν ᾧ χρόνῳ ἐγκαλέσθῃ ὁ Σκαῦρος, εἶχεν ὁ μέγας Πομπηϊὸς εἰς τὴν Ῥώμην τὴν ἐπισιτισίαν τῶν σιτήσεων (Proefectura Annonaefrumentaria procuratio).

Ἡ εὐγλωττία τοῦ Κικέρωνος δὲν ἔχει χρεῖαν νέων δειξέων, καὶ ὡς πρὸς τοῦτο δὲν θέλω ὁμιλήσει περὶ τῆς ὑπὲρ Σκαύρου συνηγορίας, οὔτε θέλω ἀναφέρει τοῦ ἐνδόξου τούτου ῥήτορος τοὺς τρόπους τῆς συνηγορίας, οὔτε τοὺς ὁποίους τρόπους μεταχειρίζεται διὰ νὰ ἐγείρῃ δυσπιστίαν πρὸς τοὺς μάρτυρας, οἵτινες ἐγκαλοῦσαν τὸν πελάτην του. Δὲν ἀνέκρινε λεπτεμερῶς τὰς μαρτυρίας των, ἀλλ' ὁ σκοπὸς τοῦ ἦτο νὰ τοὺς συγχύσῃ κατὰ κράτος, ρίπτων τὰ βέλη του με σφοδρότητα κατὰ τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῆς αξιοπιστίας τῶν κατοίκων τῆς Σαρδινίας. Αὐτὸς τὸ φανερόναι κατ' ἀρχαίς τῶν παρὰ τοῦ κυρίου Μαῖου εὐρεθέντων λειψάνων (*). Ἀρκοῦμαι μόνον νὰ ἐλύσω τὴν περιέργειαν τῶν ἀναγνώσων εἰς πράγματά τινα ἱστορικά, τὰ ὅποια ἀλλαχοῦ δὲν εὐρίσκουσιν.

Μανθάνομεν ἐδῶ (σελ. 11) ὅτι ὁ Κουῖντος, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Κικέρωνος, ἐπέμφθη εἰς τὴν Σαρδινίαν παρὰ τοῦ Πομπηϊοῦ ὡς ἐπίτροπος τούτου εἰς τὴν σιταρχίαν, καὶ ὅτι ἐκατάρβωσεν ἐκεῖ νὰ γίνῃ ἀγαπητός.

Ὁ κύριος σκοπὸς τῶν κατηγορῶν τοῦ Σκαύρου ἦτο νὰ ἐμποδίσωσι νὰ λάβῃ αὐτὸς τὴν ὑπατείαν (Consulat). Ὁ τότε ὑπάτος Ἀπ. Κλαύδιος Πουλχέριος ἐδοκίμησε τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Σκαύρου, θέλων νὰ ἀπομακρύνῃ ἕνα ἐπικίνδυνον ἀντίζηλον τοῦ ἀδελφοῦ του Κ. Κλαυδίου (C. Claudius), ὃς τις ἦτον ἑπαρχὸς εἰς τὴν Ἀσίαν. Αἱ περιστάσεις αὗται εἶναι τὸ μόνον ὑποκείμενον τῆς ὑπὲρ Σκαύρου συνηγορίας ἐπὶ τῆς ὑπατείας τοῦ Ἀππίου ποτὲ αἱ φατρίαι δὲν ἦσαν τόσο

(*) Quae potest eloquentia disputando ignoti hominis impudentiam confutare? non agam igitur cum istâ Sardorum conspiratione et cum expreso et coacto sollicitatoque perjurio subtiliter, nec acu quaedam enucleata argumenta conquiram: Sed contrâ impetum istum illorum ego nostro concurrâ, atque confligam. Non est unus quisque mihi ex illorum acie protrahendus, neque cum singulis decertandum atque pugnandum. Tota est acies illa uno impetu prosternenda.